

(H)ősrock

cd

Radics Béla két dolog miatt volt jelentős személyiség. Az egyik: övé volt a rocktörténet legdúsabb, Sámson megsegyenítő hajkoronája. A másik, a fontosabb: ő volt a magyar Jimi Hendrix. Legendás gitáros és énekes, a hetvenes évekbeli magyar hard rock-hóskorszak meghatározó szereplője. Már életében legendává vált. Emlékét azóta is őrzi a nevét viselő R. B. Tűzkerék zenekar, valamint a Zöld Csillag együttes. És tényleg, Radics Béla hatalmas gitáros volt! Ez kiderül ebből a lemezből, ha más nem is. Az archív felvételeket tartalmazó lemez borítóján olvasható felirat tanúsága szerint „a CD-n hallható felvételek ún. »kalóz« felvételek, az előadóról nincs pontos listánk”. Ha nem írják ide, akkor is nyilvánvaló az első másodperctől, hogy diktafonnal rögzített koncertrészletek,

számok töltik ki a „cödöt”. A minőség sokszor az élvezhetőség alsó határát súrolja. Konkrétan: borzalmasan szól az egész. Am mégis érdemes végighallgatni, mert nyervehetünk vele egy valamennyire átfogónak nevezhető képet a rockzene honi születéséről és gyermekkoráról. Persze, a gyermekkor itt abszolúte nem pejoratív jelző. A gyermek még nyitott, lelkes és kísérletező. Ezekből a gyatra minőségű felvételekből süt a kreativitás, az energia, a lélek – és körülbelül ez is volna az igazi rock lényege. Sok mai trendi-oldtimer-akármilyen rockcsapat tanulhatna Radicséktól. Hihetetlenül eltalált szövegek, fogós refrének, néhol dögös bluesok, ott döngtet a Led Zeppelin meg a társai. A szövegek tipikusan rockszövegek, Gonosz asszony, Lazítás, A megátkozott ember meg ilyenek. Nem azt várjuk tőlük, hogy megváltás a világot. Nem is tesszik, ám remekül passzolnak a zenéhez. Hendrixet sem csak azért szeretjük,

mert asszonta, hogy Hey, Joe! Egyébként ezt Radics is mondta, mert feldolgozta ezt a számot, fenn is van a lemezen.

A cödő első száma nem dal, hanem egy rövid interjúrészlet Radicsal, megtudjuk belőle, hogy tizenkét évesen hallott először rockzenét egy korszolyaversenyen (!), és attól kezdve fan lett. Azt viszont nem tudjuk meg belőle, mennyire kevesen támogatták pályáját, és hogy az alkoholizmusba menekülve halt meg.

Senki sem mondta, hogy a zenésze könnyű meló. Ám aki hittet csinálja, mint Radics tette, azt egy idő után felfedezik. Ha másként nem, újra.

Csala Bertalan

• **Radics Béla, a kapitány**
Archív felvételek, Crossroads Records, 2004

Udvari zenészek és génuszok párviadala

zene

Sabine Meyert alighanem az összes európai zenebarát számon tartja, amióta – Herbert von Karajan első számú kedvenceként és pártfogoltjaként – zenekari klarinétművészből virtuóz szólistává lépett elő. A karajani „nagy felfedezés” óta eltelt idő persze már évtizedekben mérhető, s Meyer becsületére legyen mondva, hogy nemcsak ifjúkori szépségével, hanem muzikalitásával, játéka érettségével, számos emlékeztető hangversennyel és lemezfelvétellel is komoly érdemeket szerzett. A klarinétművész jó néhány stílusban otthonos, de nem titkolja, hogy zenei anyanyelvének Mozartot tekinti: a nyolcvanas évek elején férjével és bátyjával kifejezetten azért hozott létre egy triót, hogy megszólaltathassa Mozart klarinétára, illetve basszétkürtre írt, elfelejtett darabjait. Ezeknek a kompozícióknak egyébként az a háttere, hogy a bécsi klasszikus zene géniusza élete utolsó éveiben barát-ságba került Anton Stadler klarinétvirtuózzal, s az ő segítségével eljutott az osztrák-német kultúrkörben akkor még nem túlságosan ismert hangszer lehetőségeinek felső határáig.

Meyer a zenetörténet nem túl nagy számú klarinétversenye közül is a Mozart-concertót játssza leggyakrabban; most is ezzel jött el Budapestre, az osztrák hegedűművész-karmester, Thomas Zehetmair vezényelte angol együttes, a Northern Sinfonia társaságában. Gyönyörűen megformált, roppant érzékeny interpretációnak lehettünk tanúi a Zeneakadémián. Az első tétel derűs, kiegyensúlyozott hangját, életigenlését – pedig Mozart súlyos beteg volt már, amikor ezt a muzsikát írta – remekül ellenpontozta a költői szépségű, lírai lassú tétel, amit a koncert első részének befejezéseként meg is kellett ismétlni. Pompásan sikerült a sebesen vágató rondófinálé is; szabadon szárnyaló klarinét és precíz, kristálytisza vonós motívumokkal. A zenekar is kitett magáért: egyszerű eszközökkel, szinte észrevétlenül biztosította azt a nyugodt, kiszámítható hátteret, amit egy ilyen impulzív szólista igényel. Meyer és a viszonylag kis létszámú együttes olyan természetesen és harmonikusan játszott együtt, hogy karmesterre talán nem is lett volna szükség. Zehetmair egyébként is kukktojásnak bizonyult ebben a produkcióban: íme egy újabb hangszeres muzsikus, aki mindenáron vezényelni akar, pedig valószínűleg ő is és a publikum is jobban járna, ha szólistaként, kamarazenészként megmaradna a hegedűnél.

A hangverseny másik három száma is hordozott értéket, de meg sem közelítette a Mozart-versenymű előadásának színvonalát. XV. Lajos király udvari zenemestere, Jean-Ferry Rebel Les Éléments (Az elemek) című darabja nagyon furcsa zene, amelynek minden harmóniát nélkülöző, meghatározhatatlan hangnemű kezdetét hallva nehéz elhinni, hogy 1737-ben keletkezett. A szenvedélyes, olaszos programzene előadása korrekt volt és mértéktartó, de nem éreztem a kompozíció ívét, dramaturgiáját (persze lehet, hogy nincs is). Beethoven VIII. szimfóniájában a tempóválasztásokkal volt a legtöbb problémám: a négy tétel egyike sem felelt meg az európai koncertgyakorlatban kialakult standardnek, ami önmagában még nem lenne baj, de az már igen, hogy a tempók és a karakterek között sem éreztem összhangot. Egyedül talán a tréfás, szándékosan archaizáló menüetben sikerült közel kerülni a szerző szándékához. A koncert második részét egy kortárs darab magyarországi premierje, Philip Cashian Tableaux című kompozíciója nyitotta, amit nyilván azért tűztek műsorra, mert Cashian már régóta együttműködik a Northern Sinfoniával; nem az első darabot írja a zenekarnak. „Disszonáns, hektikus, kísérleti zene” – mondta róla a tavalyi ősbemutatót hallva a BBC kritikusa. Csatlakozom az előttem szólóhoz.

Retkes Attila

• **Northern Sinfonia of England**
Karmester: Thomas Zehetmair,
km.: Sabine Meyer (klarinét)
Zeneakadémia

Borívóknak való – Az athéni Amasis-festő amfórája, i. e. 530-ból

Haddon különös esete egy autistával

könyv

Ha autistákról olvastam, hallottam, Dustin Hoffman és az Esőember jutott eszembe. Eddig. Mostantól Mark Haddon és Christopher is. Mark Haddon korábban csak gyerekeknek írt, nekik rögtön tizenöt könyvet, de a mostani, A kutya különös esete az éjszakában leginkább nem nekik szól, valahogy úgy, mint Molnár Ferencnek a Pál utcai fiúkról szóló története.

Persze nem baj, ha gyerekek is nekiveselkednek az olvasásnak, legfeljebb ha elég fogékonyak, néhány év múlva ismét leszdedik a polcra a kutyát, amely ma „csak” az érzelmeikre hat, ám később sokkal több mindent megértene belőle.

Haddon hőse, Christopher, az autista kamasz kinyomozza, hogy ki ölte meg a szomszédnő kutyáját. Christopher halottának hazudott anyja után utazik Swindonból Londonba. Christopher nem utolsósorban leteszi az alapszintű matematika-érettségét. Christopher abban a sajátos vi-

lágban él, amelyet mi, a nagy többség nemcsak hogy nem ismerünk, de nem is értünk. Ráadásul még félünk is tőle. Meg picit iszonyodunk tőle. Meg néha röhögősen nevelésesnek, aztán szorongóan drámainak látunk.

Én még nem találkoztam autistával. Az Esőember és Haddon óta egyvégtében mégis azon borzongok, milyen lehet egy autista gyerek apjának lenni. Gyorsan elhessegetem a szót (hess!), hogy szörnyű. Annál szörnyűbb már csak a beteg gyerek élete lehet. Pedig biztosan nem ennyire egyszerű a képlet. Hanem annyira bonyolult, mint autistának lenni.

Vajon hány család ment tönkre a beteg gyerek el nem viselése, meg nem értése miatt – Magyarországon is? És hányan találhatnak egymásra a bajban? Gyanítom, az első esetek száma sokkal nagyobb, mint a másodikiké.

Nem tudom, Haddont mi készítette a könyv megírására (családi érintettség?), de rengeteg energiájába kerülhetett, amíg megfigyelésekkel, szakértőkkel, agyalással

eljutott addig, hogy írni merészkedjen az autistákról. Úgy írni, mintha maga is autista lenne, pedig tudjuk, hogy nem az.

Mark Haddon olyasmit látott meg, amire mi, a nagy többség aligha leszünek képesek. Ezért nem mi írjuk Christopher történetét, hanem Haddon. Nekünk annyi a dolgunk, hogy hatalmas érzelmi viharon bukácsoljunk át, fényesedjen az elménk, s olykor (sokszor, sokszor) meghatódjunk. Hogy a legvégén azt mondhasuk: csak semmi dráma, ez pusztán egy (1) könyv. Pedig nem csak egy (1) könyv. Hanem Haddon és Christopher életéből egy (1?) darab. Talán egy szelet a mi életünk-ből is, vagy ha mégsem, a szomszédunkból biztosan.

Szerdahelyi Csaba

• **Mark Haddon: A kutya különös esete az éjszakában**
Európa Könyvkiadó, 2004,
2100 forint